

LBRIS

We know
books

ADINA GRIGORE

NELA ZMĂRĂNDESCU

DICȚIONAR ȘCOLAR DE LOCUȚIUNI

ABREVIERI

adj.= adjectiv

adv.= adverb

conj.= conjuncție

f.= feminin

interj.= interjecție

m.= masculin

num.= numeral

num. card. = numeral cardinal

n.= neutru

pl.= plural

prep.= prepoziție

pron.= pronume

s.= substantiv

s.f.= substantiv feminin

s.m.= substantiv masculin

s.n.= substantiv neutru

vb.= verb

A

A – prima literă a alfabetului

1. de la a la z (de la început până la sfârșit, totul, în întregime)

ABSTRAȚIE s.f.

1. a face abstracție de ... (a nu ține seama de ..., a ignora)

ABUNDENȚĂ s.f.

1. din abundență (în mare cantitate, mult)

AC s.n.

1. a avea ac de cojocul cuiva (a găsi mijlocul să pedepsești, să potolești pe cineva)

2. a scăpa ca prin urechile acului (a scăpa cu greu dintr-o primejdie)

3. nici cât un vârf de ac (extrem de mic, de puțin, deloc)

4. a căuta acul în carul cu fân (a căuta ceva foarte greu de găsit)

ACASĂ adv.

1. așa mai vii de acasă (acum înțeleg sau admit ce spui)

ACCENT s.n.

1. a pune accentul pe ceva (a duce la bun sfârșit o obligație)

ACHIZIȚIE s.f.

1. a face o achiziție (a procura în condiții avantajoase ceva de preț)

ACOLO adv.

1. de acolo (din acel loc)

2. până acolo ... (până la situația, la împrejurarea care depășește limita îngăduinței)

3. ce faci acolo? (cu ce te ocupi în momentul de față)

4. ce ai acolo? (nici gând!, da de unde!)

ACOPERI vb.

1. a se acoperi de glorie (a săvârși mari fapte de arme)

2. a-și acoperi cheltuielile (a face față cheltuielilor)

3. a acoperi terenul (a fi în permanență activ pe tot terenul de joc)

4. a acoperi (a pune la adăpost prin măsuri și acte justificative)

ACOPERIRE s.f.

1. a avea acoperire (a fi la adăpost de o acuzare pentru o acțiune săvârșită conform unor indicații, unor dispoziții; a fi acoperit pentru o acțiune săvârșită conform unor indicații precise)

2. a lucra sub acoperire (în secret)

3. cec fără acoperire (sumă de bani înscrisă pe un cec, care nu se găsește în contul semnatarului)

ACORD s.n.

1. a fi de acord cu cineva (a avea aceeași părere cu cineva)

2. de comun acord (în perfectă înțelegere)

3. a fi de acord să ... (a aproba)

ACORDA vb.

1. a acorda părți de propoziție (a stabili un acord gramatical)
2. a acorda un instrument muzical (a realiza tonalitatea corectă a unui instrument muzical)

ACOSTA vb.

1. a acosta o navă (a manevra o navă astfel încât să se apropie de o altă navă, de chei, de o coastă, de o geamandură)
2. a acosta pe cineva (a opri pe cineva din drum și a i se adresa în mod supărător)

ACRI vb.

1. a i se acri de ceva (a se sătura, a se scârbi de ceva)

ACRU adj.

1. a se sătura (de ceva sau de cineva) ca de mere acre (a fi dezgustat complet de ceva sau cineva)
2. poamă acră (persoană urâcioasă, cicălitoare)
3. om acru (care vedește nemulțumire, cuprins de rea dispoziție, amărât, mâhnit, ursuz, posac, morocănos)

ACT s.n.

1. a lua act de ceva (a afla, a nota, a înregistra)
2. a face act de prezență (a apărea undeva pentru scurt timp, din obligație)
3. a face un act de dreptate (a restabili adevărul în legătură cu o situație)

ACTIV, -Ă adj.

1. a avea ceva la activul său (a fi autorul unei acțiuni grave, dubioase)

ACTUAL, -Ă adj.

1. care rămâne valabil în prezent
2. la ordinea zilei
3. la ora actuală (în acest moment)

ACȚIONA vb.

1. a acționa (pe cineva) în justiție (a intenta un proces, a da în judecată)
2. a acționa fără creier (a întreprinde o acțiune fără a gândi)

ACȚIUNE s.f.

1. a pune în acțiune (a pune în mișcare)
2. a trece la acțiune (a trece la fapte, a întreprinde ceva)

ADĂPOST s.n.

1. a pune (pe cineva sau ceva) la adăpost (a ocroti pe cineva sau ceva)
2. a fi sau a (se) pune la adăpost de ... (a se adăposti)
3. a se pune la adăpost (a se feri de un necaz, de o neplăcere)
4. a da (cuiva) adăpost (a oferi cuiva ospitalitate)

ADĂSTA vb.

1. a adăsta ca mortul colacul (a aștepta cu nerăbdare)

ADĂUGA vb.

1. a adăuga cu pără (a discredita o persoană pârând-o)
2. a se adăuga cuiva (a se asemăna cu cineva)

ADEVĂR s.n.

1. a-i spune cuiva adevărul (a-i mărturisi cuiva deschis o situație, o întâmplare, un sentiment)

2. într-adevăr sau în adevăr (în realitate, de fapt)

ADEZIUNE s.f.

1. a-și da adeziunea la ceva (a adera)

ADINEAURI adv.

1. de adineauri (care a avut loc cu puțin timp înainte)
2. până adineauri (până în curând)

ADIO interj.

1. adio și n-am cuvinte! (expresie folosită pentru a exprima indiferența totală față de cineva)
2. a-și lua adio de la ceva (a socoti ceva ca pierdut pentru totdeauna)
3. scrisoare de adio (scrisoare de despărțire)

ADÂNC, -Ă adj.

1. a trăi până la adânci bătrâneți (a trăi până la o vârstă foarte înaintată)
2. a se înclina adânc (plecăciune făcută prin înclinarea mare a corpului)
3. din adâncul ființei (din tot sufletul, foarte mult)

ADMINISTRA vb.

1. a administra o probă (a realiza o probă într-un proces)
2. a administra cuiva o bătaie (a trage o bătaie zdravănă)

ADMITE vb.

1. a admite cazul că ... (a presupune că ...)

ADORMI vb.

1. a adormi din greu sau a adormi ca dus (a adormi profund)
2. a adormi întru Domnul sau a adormi somnul cel de veci (a muri)

ADRESĂ s.f.

1. a greși adresa (a nimeri în alt loc decât cel indicat)
2. a spune la adresa cuiva (a spune ceva cu privire la cineva)
3. la adresa cuiva (cu privire la cineva)

ADUCE vb.

1. ce vânt te aduce? (expresie ce se spune cuiva care a venit pe neașteptate)
2. a aduce pe lume (a naște)
3. a aduce ceva la cunoștința cuiva (a înștiința)
4. a aduce ceva din pământ/ din fundul pământului (a face imposibilul)
5. a o aduce bine din condei (a vorbi sau a scrie cu dibăcie)
6. a aduce vorba despre ceva/cineva (a îndrepta discuția asupra unui obiect, a pomeni despre)
7. a aduce pe cineva în sapă de lemn (a sărăci cu totul pe cineva)
8. a aduce în simțire, la viață (a salva pe cineva de la moarte)
9. a aduce pe brazdă, la realitate (a îndrepta pe cineva)
10. a aduce la cunoștință publică (a înștiința)
11. a aduce slavă (a lăuda)

12. a aduce în dar (a dărui)

13. a aduce lumină într-o chestiune (a lămurii)

14. a-și aduce aminte (a-și aminti)

ADUNA vb.

1. a aduna pe cineva de pe drumuri (a oferi unei persoane cu o stare materială precară mijloace de trai decent)

2. a aduna de pe câmp, din livezi (a culege, a recolta)

3. a-și aduna mințile, a-și aduna puterile (a se calma, a-și pune în ordine gândurile, a-și veni în fire)

4. parcă a tunat și i-a adunat (se zice despre oameni foarte deosebiți unii de alții strânși la un loc)

ADUS adj.

1. adus din condei (exprimat cu abilitate)

AER s.n

1. a lua o gură de aer (a se duce la plimbare pentru a respira aer curat)

2. a trăi numai cu aer (a se duce la plimbare pentru a respira aer curat)

3. a nu avea aer (a se sufoca)

4. a fi / a simți ceva în aer (a da semne că se pregătește ceva)

5. a fi / a rămâne în aer (despre oameni, a fi într-o situație critică)

6. a trage în aer (a refuza să recurgă la măsuri radicale)

7. a lua aer (a ieși din casă pentru a respira aer curat)

8. a avea aerul că ... (a da impresia că ...)

9. a-și da aere (a lua o atitudine de superioritate)

10. a-și lua un aer de ... (a aborda o anumită înfățișare, mimică, expresie)

AERISIT, -Ă adj.

1. a avea mintea/ creierul aerisit (a fi inteligent, a fi receptiv la nou)

AFARĂ adv.

1. în afară (în exterior)

2. afară din cale / din cale-afară (peste măsură, excesiv)

3. în afară de (fără a mai socoti)

4. a arunca pe cineva afară (a scoate pe cineva în exterior dintr-o încăpere, în mod nepolitic)

5. a-și ieși din fire (a-și pierde cumpătul, a se enerva)

AFIRMATIV, -Ă adj.

1. în caz afirmativ (dacă se va întâmpla așa, împrejurări favorabile)

AFLA vb.

1. a afla chip și cale (a găsi un mijloc eficace, o soluție)

2. a afla pricină (a găsi un pretext)

3. a-și afla omul (a găsi persoana potrivită pentru a profita de ea, a o înșela)

4. a se afla de față (a fi prezent într-un anumit loc)

5. să nu se afle că (să nu cumva)

6. cum / în ce stare te afli? (cum te simți, cum îți merge)

AGĂȚA vb.

1. a se agăța de gâtul cuiva (a se agăța scai de cineva)

2. a prinde (fără voie) într-un obiect ascuțit (care rupe, găurește)

AGITA vb.

1. a agita spiritele (a provoca discuții, certuri, nemulțumiri)

2. a agita o idee (a discuta public o idee)

AGURIDĂ s.f.

1. s-a făcut agurida miere (despre oameni, s-a îmbunătățit și-a schimbat în bine relațiile cu cineva)

AICI adv.

1. pe aici (cam în acest loc)

2. de pe aici (de prin părțile acestea)

3. până aici (în locul cel mai apropiat)

4. pe aici ți-e drumul! (pleacă! cară-te!)

5. cât pe-acți (aproape să ..., gata-gata să ...)

AIUREA adv.

1. într-aiurea (la întâmplare, fără tință)

2. a vorbi aiurea (a vorbi fără sens)

AJUN s.n.

1. în ajun (în ziua precedentă unei anumite date)

2. a îngrășa porcul în ajun (a încerca zadarnic să recupereze în ultimul moment timpul pierdut)

AJUNGE vb.

1. a ajunge departe (a reuși, a dobândi succese)

2. a ajunge rău (a decădea)

3. a ajunge bine (a reuși, a izbuti)

4. a ajunge la mal (a rezolva o situație disperată)

5. a-l ajunge pe cineva zilele (a îmbătrâni, a-i fi trecut vremea)

6. a ajunge femeia la par (a sosi ora prânzului, a fi într-o situație limită)

7. a nu-i mai ajunge cu prăjina la nas (a fi foarte îngâmfat)

8. Ce te-a ajuns? (ce-ai pățit?)

9. a-l ajunge pe cineva băutura (a se îmbăta)

10. a-l ajunge pe cineva mintea (a se pricepe, a ști ce e de făcut)

11. a ajunge la fundul sacului (a sărăci)

12. a ajunge pe mâinile cuiva (a fi la discreția cuiva)

AJUNS, -Ă adj.

1. ajuns de cap (deștept, isteț)

2. Bun-ajuns! (Bun-sosit!)

AJUSTA vb.

1. a ajusta pe cineva (a pune la respect pe cineva)

2. a ajusta pe cineva la bani (a opri cuiva o sumă de bani datorată)

AJUTA vb.

1. a-l ajuta mintea (a avea capacitatea intelectuală de a realiza ceva)

2. de Doamne-ajută (bun, de calitate, de oarecare valoare)

3. a-i da tot cu Doamne-ajută (a sili pe cineva să facă ceva împotriva voinței acestuia)

AJUTOR, -OARE s.

1. a fi de ajutor (a fi de folos cuiva, a-l sprijini)

2. a da o mână de ajutor (a susține, a sprijini pe cineva)

3. ajutor de șomaj (sprijin bănesc acordat persoanelor disponibilizate de la locul de muncă pe o perioadă de timp limitată)

AL, A art.

1. al nostru steag (steagul nostru)

2. al/ a dracului de ... (foarte rău/ rea)

3. de-ale gurii (mâncare, aliment)

ALAI s.n.

1. cu alai (cu fast)

2. a face cuiva alai (a însoți sau a primi pe cineva cu gălăgie)

ALALTĂIERI adv.

1. de ieri, de alaltăieri (de curând, de puțină vreme)

2. mai alaltăieri (acum câteva zile, zilele trecute)

ALALTĂSEARĂ adv.

1. mai alaltăseară (într-una din serile trecute)

ALĂTURI adv.

1. a nimeri alături (a greși)

2. a fi alături de cineva (a fi solidar cu cineva)

3. de alături (alăturat, învecinat)

4. pe alături (împrejur)

5. alături de ... (pe lângă)

ALB,-Ă adj.

1. negru pe alb (în scris)

2. a semna în alb (a semna un act înainte de a fi completat)

3. alb la față (palid)

4. ba e albă, ba e neagră (spusele cuiva care se contrazice)

5. nici albă, nici neagră (nici așa, nici așa)

6. a scoate cuiva peri albi (a necăji mereu)

ALBASTRU, -Ă adj.

1. inimă albastră (suflet trist)

2. cu sânge albastru (de neam mare, nobil)

3. cântece de inimă albastră (cântece melancolice, de dragoste)

4. este cam albastru/ albastră (e cam neplăcut, situația este dificilă)

5. albastrul cerului (văzduh)

ALBEAȚĂ s.f.

1. a avea albeață (a nu pricepe bine faptele, situațiile)

ALBI vb.

1. a-i albi cuiva ochii după ... (a privi cu intensitate sau cu aviditate ceva, a aștepta

în zadar)

ALEGE vb.

1. pe ales, -e (aparte, special, deosebit)

2. alege până culege (cineva foarte pretențios, care, tot alegând, rămâne cu partea cea mai proastă)

3. a avea de ales (a avea o alternativă favorabilă într-o situație dificilă)

4. urma alege (sfârșitul este hotărâtor, în final se decid lucrurile)

5. a alege cărare (a despărți părul în două, cu pieptenele)

6. a alege neghina din grâu (a se despărți de rest)

7. a se alege cu o papară (a mânca bătaie, a fi aspru certat)

ALEGERE s.f.

1. la alegere (după legea, placul sau hotărârea cuiva)

2. fără alegere (la întâmplare, pe nimerite)

3. a valida alegerile (a confirma validitatea alegerilor)

4. validarea alegerilor (recunoaștere oficială a rezultatelor unor alegeri)

ALERGA vb.

1. a alerga mâncând pământul (a alerga după cineva pentru a-l ajunge)

2. a alerga ochii (a arunca privirile)

3. a alerga într-un suflet (a alerga foarte repede)

ALERGĂTURĂ s.f.

1. o alergătură de cal (măsură aproximativă, nu prea mare, de distanță)

2. cal de alergătură (cal sau, figurat, persoană care face toate corvezile)

ALT, ALTĂ adj.

1. câte alte (multe)

ALTAR s.n.

1. a se sacrifica pe altarul cuiva (făcând totul pentru cineva sau ceva)

2. a conduce la altar (a lua în căsătorie)

ALTFEL adv.

1. altfel de (diferit, deosebit, de altă natură)

2. de altfel (însă, cu toate acestea)

ALTITUDINE s.f.

1. a lua altitudine (a se înălța)

ALTMINTERI adv.

1. și (mai) așa și (mai) alminterea (așa)

ALTUL/ ALTA pron. neh.

1. unii (și) alții (mulți)

2. unul mai ... decât altul (fiecare la fel de ...)

3. unul după altul (succesiv, pe rând)

4. unul una, altul alta (fiecare câte ceva, fiecare în felul lui)

5. una alta/ unele, altele (de toate)

6. până una-alta (deocamdată)

7. ba din una, ba din alta sau din una-n alta (din vorbă în vorbă)

8. nu de alta (nu din alt motiv)

9. pe de o parte ... pe de alta ... (alternanța)

ALUAT s.n.

1. a întinde o foaie (de aluat) (a întinde o foaie de prăjitură)

ALUNECA vb.

1. a aluneca pe sterp (a intra într-o încurcătură)

2. a aluneca printre degete (a se strecura pe neobservate)

ALUZIE s.f.

1. a face aluzie (a sugera, fără a exprima direct)

AMANET s.n.

1. a pune ceva amanet (a amaneta, a zălogi)

AMAR, -Ă adj.

1. a avea un gust amar (a fi deziluzionat)

2. pâine amară (mijloace de existență câștigate cu multă trudă)

3. a face cuiva zile amare (a face cuiva necazuri)

4. a-i fi amar (a suferi)

5. a-și vărsa amarul (a-și spune durerea)

6. a bea tot amarul (a simți toată amărăciunea unei întâmplări sau a unei vieți dureroase)

7. a-și mânca amarul împreună cu cineva (a duce trai greu împreună cu cineva)

8. a fi vai și amar de pielea cuiva (a fi rău de cineva)

AMESTECA vb.

1. a se amesteca unde nu-i fierbe oala (a interveni unde nu este cazul)

2. a se amesteca ca mărarul în bucate (a participa nepoțit la o discuție)

AMIAZĂ s.f.

1. ziua în amiaza mare (în plină zi, în toiul zilei)

AMIN interj.

1. în veci de amin (în vecii vecilor, pentru totdeauna)

2. cât aminul/ până la amin (niciodată, nicidecum)

AMINTE adv.

1. a-și aduce aminte (a-și aminti)

2. a lua aminte (a ține seama de ceva)

3. a lua aminte la ceva (a fi atent la ceva, a băga de seamă)

4. a fi (cuiva) aminte (de ceva) (a dori să facă ceva, a avea chef)

AMINTIRE s.f.

1. în amintirea cuiva (semn că cineva nu a fost dat uitării)

2. a păstra amintirea cuiva sau a ceva (a nu uita niciodată pe cineva sau ceva)

AMÂNARE s.f.

1. fără amânare (îndată, neîntârziat)

2. cu amânare (în tihnă)

AMNAR s.n.

1. cât ai scăpăra din amnar (în timp foarte scurt)

2. a trage pe amnar (a ascuți)

AMURG s.n.

1. în amurg (când se lasă seara)

2. a da în amurg (a se însera)

3. amurgul vieții (bătrânețe, sfârșitul vieții)

AN s.m.

1. în anul (în cursul anului)

2. la anul (în cursul anului viitor)

3. de ani și ani (de multă vreme)

4. de la un an la altul (cu trecerea anilor)

5. în toți anii (mereu, totdeauna)

6. un car de ani (mulți ani)

7. a (nu) avea cei șapte ani de acasă (a(nu) fi fost (bine) educat în copilărie)

8. a-și purta bine/ rău anii (a părea mai tânăr/ bătrân)

9. a fi nins de ani (a fi foarte bătrân)

ANAPODA adv.

1. umblă anapoda (umblă peste tot, hoinărește, negliându-și datoriile)

ANCORĂ s.f.

1. a arunca ancora (a ancora, a se opri)

2. a ridica ancora (a părăsi portul, a porni în larg)

APARENȚĂ s.

1. în aparență (judecând după exterior, la prima vedere)

2. a salva aparențele (a respecta conveniențele sociale)

3. a judeca după aparențe (a judeca ținând seama de înfățișarea aparentă a lucrurilor)

APARIȚIE s.f.

1. a-și face apariția (a apărea, a se ivi)

2. în curs de apariție (pe cale de a fi publicat)

APĂ s.f.

1. apă de ploaie (vorbe goale)

2. bate apa în piuă (vorbește mult și fără rost)

3. a intra la apă (a-și micșora dimensiunile)

4. a băga la apă (a face cuiva un neajuns)

5. a fi o apă și un pământ (a fi la fel)

6. a scoate apa din piatră (a realiza ceva cu mijloace reduse)

7. apă vie (apă miraculoasă)

8. apă sfințită (aghiasmă)

9. a ști în ce apă se scaldă cineva (a cunoaște gândurile)

10. a-i veni apa la moară (a se schimba împrejurările în favoarea lui)

11. a-i lăsa gura apă (a dori ceva foarte mult)

12. a-i merge (cuiva) ca din apă (a se desfășura o acțiune conform așteptărilor)

13. a-l lua apa (a fi smuls din obiceiurile lui pe neașteptate)

14. a ști în ce apă se scaldă (a cunoaște gândurile, intențiile cuiva)

15. a pluti în apele cuiva (a fi de aceeași părere cu cineva)